تویشوو

زنجیرەی گەنجانی ئیسلام 57

بنەماگشتییەکانی

بیروباوەڕی تەوحید

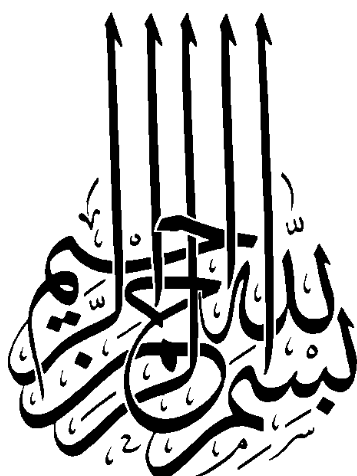
نوسینی : د. ناصر عبدالكريم العقل
وەرگێڕانی : مصطفى محمد گوڵپی

بنەما گشتیەکانی بیروباوەڕی تەوحید

نوسینی: د. ناصر عبدالكريم العقل

وەرگێڕانی: مصطفى محمد گوڵپی

بسم الله الرحمن الرحيم

پێشەکی

ان الحمد لله نحمده ونستعينه ونستغفره ونعوذ بالله من شرور انفسنا ومن سيئات اعمالنا من يهده الله فلا مضل له ومن يضلل فلا هادي له .

واشهد ان لا اله الا الله وحده لا شريك له .

واشهد أن محمداً عبده ورسوله ، وبعد .

ئەمە عەرزێکی موجمەلە بۆ بنەماکانی عەقیدەی تەوحید لەسەر ڕێڕەوی پێغەمبەری خوا ﷺ و سەلەف لە یاوەران و شوێنکەوتووان و زانایان و پێشەوایانی ئوممەت بەچاکە و ئیحسان .

ڕێـخـۆشـکـردن

عەقیدە لە زمانەوانیدا :

عەقیدە لە "عقد" و گرێدان و تۆکمەکردن و و ڕەبتکردنە بەهێز و قووەت .

عەقیدە لە زاراوەدا :

وە لە زاراوەشدا ئیمان و باوەڕێکی حەق و قەتعی و پتەوە بە "الله" و بەوەی واجب بێت بۆی لە تەوحید و تاعەت و ئیمان و باوەڕ بە فریشتەکانی و کتێبەکانی و پێغەمبەرەکانی و دوارۆژ و نیشانەکانی قیامەت و ئیمان و باوەڕ بە قەدەر و هەموو ئەوەی سابت و جێگیر بووە لە ئوموری غەیب و ئەخبار و قەتعیات بە علمیی و عەمەلییەوە .

بــەشـــی یـــەکــەم

بنچینەگەل و بنەماگەلێک لە مەنهەجی وەرگرتن و بەڵگەهێنانەوەدا

١- سەرچاوەی عەقیدەی تەوحید قورئان و سوننەتی دروستی پێغەمبەر ﷺ و کۆدەنگی سەلەفی ساڵحە .

٢- هەرچی صەحیح و دروست بێت لە سوننەتی پێغەمبەری خوا ﷺ قەبوڵکردنی واجب ئەبێت ئەگەر ئاحادیش بێت.

٣- مەرجەع لە تێگەیشتنی قورئان و سوننەتدا دەقگەلی ڕونکەرەوە و تێگەیشتنی پێشینی چاک و ئەوەیە لەسەر مەنهەج و ڕێبازی ئەوان ڕۆشتووە لە زانایان و پێشەوایان و بانگخوازان ، پاشان هەرچی دروست بێت لە زمانی عەرەب ، بەڵام بەمەرجی ئەوەی موعارزی ئەوە نەبێ سابت و جێگیر بووە لەوە بەموجەڕەد ئەگەر و ئیحتیمالاتی زمانەوانی .

٤- پێغەمبەری خوا ﷺ هەموو بنەماکانی ئایینی ڕوون کردووەتەوە ، بۆیە بۆ هیچ کەسێک نییە شتێک دابهێنێت و پێی وابێت کە لە دینە .

٥- تەسلیم بوون بۆ خودا و پێغەمبەرەکەی ﷺ بە زاهیر و باتن واجبە لە شەرعدا، موعارەزەی هیچ شتێک لە قورئان و سوننەتی دروست بە قیاس و زەوق و کەشف و قسەی هیچ شێخ و هیچ ئیمامێک و هاوشێوەی ئەوە ناکرێ.

٦- عەقڵی صەریح موافق و تەبایە بۆ نەقڵی صەحیح و هیچ دوو قەتعییەک لێیان تێناگیرێن هەرگیزا و هەرگیز، وە لە کاتی "توهم" دروست بوونی وەهمی تێگیران و تەعاروزدا نەقڵ واتە: "شەرع" پێش دەخرێت بەسەر عەقڵدا.

٧- ئیلتزام و پابەندبوون بە ئەلفاز و زاراوەگەلی شەرعییەوە لە عەقیدەدا و دووركەوتنەوە لە ئەلفاز و زاراوەگەلی بیدعی و داهێنراو واجب ئەبێت. ئەلفازی موجمەل و ناڕوون کە ئەگەری هەڵە و ڕاستی هەبێ، واتە: هەڵە و ڕاستی هەڵگرێ ، پرسیار لە واتا و ماناکەیان ئەکرێ، جائەوەی حەق بێت، بە لەفزی شەرعی خۆی ئیسبات ئەکرێ ، و ئەوەشی باتڵ بێت ڕەد ئەکرێتەوە .

٨- عصمەت واتە : "پارێزراوێتی لە هەڵە و تێکەڵ کردن" بۆ پێغەمبەر ﷺ سابت بووە، ئوممەتەکەشی بەکۆ مەعصومە لە کۆبوونەوە لەسەر گومڕای ئەمما بۆ ئاحاد و تاکەتاکەی ئوممەت عصمەت سابت نییە، و ئەوەی ئیمامەکان و غەیری ئەوانیش ڕاجیایی و ئیختلافیان تێیدا هەیە ئەگێڕ درێتەوە بۆ کتاب و سوننەت، واتە: بۆ ئەو دوو سەرچاوەیە، چونکە مەرجەعی ئەسڵی هەموو ڕاجیایی و ئیختلافێک ئەو دووانەیە، لەگەڵ پۆزشهێناوەدا بۆ هەڵەکار "مخطئ" لە زانایان و موجتەهیدینی ئوممەت .

٩ - کەسانێک هەن لەناو ئوممەتدا قسەی حەق لەسەر زمانیانەوە دەرئەچێت و لە خوداوە ئیلهام ئەکرێن ، خەونی ڕاست حەقە و بەشێکە لە چل و شەش بەشی نبووەت و پێغەمبەرێتی، فیراسەت و بەرچاوڕۆشنی ڕاست حەقە، ئەمانە لە کەرامات و موژدەدەرن بەخێر - بەمەرجی موافەقەتیان بۆ شەرع - نەک سەرچاوە بۆ عەقیدە و تەشریع .

١٠- دەمەدەمێ لە دیندا زەمکراوە ، موجادەلە بە جوانترین شێواز ڕێپێدراوە و نەهی و ڕێگری لە ڕۆچوون لەوەدا کە لە شەرعدا صەحیح و سابت بێت فەرمانبەردای واجب ئەبێ، ئیمساک و زمانگرتنەوە لە ڕۆچوون لە شتێکدا کە موسڵمان علم و زانستی پێی نەبێت واجب ئەبێت و "تەفویض" و گێڕانەوەی زانستی ئەوەش بۆ زانای خۆی واتە "بۆ الله" واجب ئەبێ.

١١- ئیلتزام و پابەندبوون بە مەنهەجی وەحییەوە لە ڕەد و وەڵامدانەوەدا واجب ئەبێت وەک ئەوەی لە ئیعتقاد و تەقریردا واجب ئەبێت ، جا بیدعە بە بیدعە ڕەدناکرێتەوە و "تفریط " کورتڕەوی بە "غلو" و زێدەڕەوی بەرامبەر ناکرێ و عەکس و پێچەوانەکەشی بەهەمان شێوە .

١٢- هەموو داهێنراوێک لە ئاییندا بیدعەیە و هەموو بیدعەیەک گومڕاهییە و هەموو گومڕاهییەکیش لە ئاگردایە .

بـــــەشـــــی دووەم

تەوحیدی علمی ئیعتقادی یان تەوحیدی علمی خەبەری یان تەوحیدی مەعریفەت و ئیسپات ، ناوە بۆ تەوحیدی ڕبوبیەت و تەوحیدی اسماء و صفات .

* بەیەکگرتنی خوایەتی "تەوحیدی ڕبوبیەت" : ئیمانێکی جازم و حەقە بەوەی "الله" بە تاک و تەنها بەخاوەن و خالقی هەموو گێتی و هەموو شت بزانیت و هەروەها هەر ئەویش بەژێنەر و مرێنەر، و کارڕێخەری بوونەوەر بزانیت و باوەڕیشت وابێت هیچ شەریکێکی لە موڵک و پاشایەتی و دەسەڵاتیدا نییە ، هەروەک ئەوەی هیچ هاوتاو هاودژ و هاوناو و هاووێنە و هاوشێوە و مونازعێکی لە هیچ شتێك لە خوایەتی و مەعانی و واتاکانی خوایەتی و موقتەزەیاتی ناوەکانی و سیفەتەکانیدا نییە .

ئەم جۆرە لە تەوحید ئیسپاتی حەقیقەتی زاتی خودا و ناوەکان و سیفەتەکانی و کردارەکانی ئەکات وەک ئەوەی لە کتێبە پیرۆزەکەی و سوننەتی پێغەمبەرە بەڕێزەکەیدا ﷺ هاتووە .

پێلێنان بەمەدا پێلێنانە بە ناوەکان و سیفەتەکان و کردارەکانی "الله" و بەیەکگرتنی پێیان .

١- ئەسڵ لە ناوەکان و سیفەتەکانی الله دا : ئیسپاتی ئەوەیە الله خۆی بۆ خۆی ئیسپاتی کردووە ، یان پێغەمبەرەکەی ﷺ بۆی ئیسپاتی کردووە، بەبێ "تمثیل" و بەبێ "تکییف" واتە: بەبێ چواندن و وێناکردن و چۆنایەتی، و نەفی ئەوەی خودا خۆی لە خۆی نەفی کردووە، یان پێغەمبەرەکەی ﷺ لێی نەفی کردووە بەبێ "تەحریف"، واتە: بەبێ گۆڕینی لەفز یاخود مانای سیفات، و بەبێ "تەحریف" واتە: بەبێ خاڵیکردنەوەی ناوەکان لە سیفات وەک ئەوەی فەرمویەتی: (لیس کمثله شیئ وهو السمیع البصیر) لەگەڵ ئیمان بە مەعانی و واتاکانی ئەلفازی دەقەکان و ئەوەی دەلالەتی لەسەر دەکەن .

١- تمثیل و تعطیل لە ناوەکان و سیفەتەکانی خوادا کوفرە ، ئەمما تەحریف ئەوەی ئەهلی بیدەع ناوی لێدەنێن تەئویل ، هەیە کوفرە وەک تەئویلاتی "باطنیة"، و هەیە بیدعە و گومڕای یە وەک تەئویلاتی نەفیکارانی صفات، و هەیە بەهەڵە ڕوودەدا ، واتە : هەیە هەڵەیە .

٣- یەکێتی بوون "وحدة الوجود" و ئیعتقادی حلولی الله لە شتێک لە دروستکراوەکانیدا ، یان "اتحاد" و یەکگرتن لە گەڵیدا ، هەمووی کوفری گەورەیە و موسڵمان لە ئایین و میللەتی ئیسلام دەردەکات .

٤- ئیمان بە مەلائیکە بەڕێزەکان بە تێکڕا ، ئەمما بە تەفصیل و یەک بە یەک لەوەدا کە بەڵگەی دروست پێی هاتووە لە ناوەکانیان و سیفەتەکانیان و کردەوەکانیان بەپێی زانستی موکەلـلەف ئەبێت ، واتە : ئیمان بەبوونیان و بە ناوەکانیان و سیفەتەکانیان و کردەوەکانیان بە گوێرەی زانستی مرۆڤی ژیر و عاقڵ ئەبێت .

٥- ئیمان بە کتێبەکانی خودا و ئیمان بەوەی کە قورئانی کەریم بەرترینیان و نەسخکەرەوەی کتێبەکانی پێش خۆیەتی ، و ئیمان بەوەش کە هەرچی کتێبێک لە پێشیەوە هاتبێت بۆ نەتەوە و سەردەمەکەی خۆی بووە و دواتر تەحریف و گۆڕانکاری بەسەریدا هاتووە ، بەڵام قورئان بۆ هەموو خەڵک و بۆ هەموو شوێن و سەردەمێکە و خودا بەڵێنی بە "حفظ" و پاراستنی داوە بۆ هەتا هەتایە ، لەبەرئەوە هەر پێڕەویکردنی ئەو "واجب" ە ، نەک ئەوەی پێشی ئەو هاتووە .

٦- ئیمان بە پێغەمبەرانی خودا (صلوات الله وسلامه علیهم) و بەوەی بەرترین و باشترینن لە غەیری خۆیان لە بەشەر ، ئەوەی ئیعتقاد و باوەڕی بە جۆرێکی تر بێ غەیری ئەوە ، بێگومان کافر بووە و لە دین دەرچووە . ئەوەی بەڵگەی ڕاست و دروست بەعەین و خودی خۆی هاتووە لەسەر پێغەمبەرێتی لە ناویاندا ، ئیمان بوون پێی بەدیاریکراوی "واجب" ە ، و هەروەها ئیمان بەباقی دیکەشیان تێکڕا "اجمالا" و باوەڕ بوون بەوەی محمد پێغەمبەر ﷺ باشترین و ئاخریانە و خودا ناردوویەتی بۆ هەموو خەڵك "واجب" ە .

٧- ئیمان بەپچڕانی وەحی لە دوای محمد پێغەمبەر ﷺ و بەوەی کە ئەو خاتەم و دواهەمینی پێغەمبەرانە ، ئەوەی باوەڕی بەخلاف و پێچەوانەی ئەوەوە بێت کافر و لە ئاین دەرچووە .

٨- ئیمان بە دوارۆژ و هەموو ئەوەی ئەخبار و ئاساری دروست تێیدا هاتووە و ئیمان بەوەشی پێشی ئەو ڕۆژە ئەکەوێ لە نیشانەکان "واجب" ە .

٩- ئیمان بە قەدەر و بەوەی خێر و شەڕی لە خوداوەیە ، ئەوەش بەوە ئەبێت ئیمانت وابێت ئەوەی بڕیار بووە ببێت خودا زانیویەتی ئەبێت بەرلەوەی ببێت و لە "اللوح المحفوظ" دا نوسیویەتی و ئەوەشی ویستی لێ بووە ببێت بووە و ئەوەشی ویستی لێ نەبووە ببێت نەبووە ، و هیچ شتێکیش نابێ ئیللا ئەوە نەبێ ئەو بیهەوێ ، وە ئەو بەسەر هەموو شتێکدا بە توانایە و خالقی هەموو شتێکە و هەرچیشی بوێت ئەنجامی دەدات .

١٠- ئیمان بەوەی بەڵگەی دروست دەلالەتی لەسەر دەکات لە غەیبیات وەک عەرش و کورسی و بەهەشت و دوزەخ و نەعیم و خۆشی و سزا و ناخۆشی گۆڕ و صراط و میزان و غەیری ئەوە بەبێ تەئویلی هیچ شتێک لەوە ، و لادان لە مانا حەقیقییەکەی بۆ مانایەکی مەجازی .

١١- ئیمان بەتکاکردن و شەفاعەتی پێغەمبەر ﷺ و پێغەمبەران و مەلائکە و ساڵحان و غەیری ئەوانیش لە ڕۆژی قیامەتدا وەک ئەوەی بە درێژی و تەفصیلی لە بەڵگەگەلە دروستەکاندا هاتووە .

١٢- بینینی ئیماندارن بۆ پەروەردگاریان لە مەحشەر و لە بەهەشتدا حەقە ، ئەوەی ئینکاری بکات یان تەئویلی بکات ئەوە لادەر و گومڕایە ، ئەویش "واتە : بینینی خودا" لە دونیادا بۆ هیچ کەسێک مومکین نییە .

١٣- کەراماتی ئەولیا و ساڵحان حەقە ، هەموو کارێکی "خارق العادە" واتە : لە عادەت بەدەر کەرامەت نییە ، بەڵکو هەیە جادووە و هەیە کەهانەیە و هەیە عەڕافەیە و هەیە نجومگەرییە و هەیە "ئیستدراج" و پلە بە پلە نزیک خستنەوەی خاوەنەکەیەتی لە تیاچوون، ئەویش لە کارلێک و تەئسیری شەیاتین و موبطلینەوەیە ، و پێوەر لەوەدا موافەقەیەتی بۆ قورئان و سوننەت یان موخالەفەیەتی بۆیان .

١٤- ئیماندارن هەموویان ئەولیای خودان ، و هەموو ئیماندارێک بە ئەندازەی ئیمانەکەی ولایەتی تێدا هەیە .

بـــەشـــی ســـێـــیـــەم

تەوحیدی ئیرادی تەڵەبی (تەوحیدی ئولوهیەت)

١- الله یەکە و تاکە شەریکی نییە لە خوایەتی "ربوبیة" و پەرستراوێتی "الوهیة" و ناوەکانی و سیفەتەکانیدا ، ئەو خوداوەندی جیهانەکان و هەر ئەویش بە تەنها شایستەیە بۆ هەموو جۆرەکانی عیبادەت .

٢- لادانی هەرجۆرێک لە جۆرەکانی عبادەت وەک نزا و پاڕانەوە و هانا و هاوار بۆبردن و مەدەد و یارمەتی خواستن و نەزر و قوربانی و سەربڕین و سجودبردن و تەوەکول و خەوف و ڕەجا و حوب و هاوشێوەیان لە جۆرەکانی عبادەت بۆ غەیری الله شرک و هاوبەش سازییە ، جا مەقصود و مەبەستی بەوە فریشتەیەک بێت یان پێغەمبەرێک بێت یان وەلی و شێخێك بێت یان بەندەیەکی ساڵح بێت یان غەیری ئەوان و هەرکەس و هەرشتێک بێت .

٣- یەکێک لە بنەماکانی عبادەت ئەوەیە کە الله بە خەوف و ڕەجا و خۆشەویستیەوە بپەرسترێ ، چون پەرستنی بەهەندێکیان بەبێ ئەوانی دیکەیان گومڕاییە، یەکێک لە زانایان فەرمویەتی: من عبد الله بالحب وحده فهو زنديق ، ومن عبده بالخوف فهو حروري ، ومن عبده بالرجاء وحده فهو مرجئ ، ومن عبده بالحب و الخوف و الرجاء فهو مؤمن موحد .

واتە : ئەوەی بە تەنیا حوببەوە عبادەتی الله بکات زندیقە ، ئەوەشی بە تەنیا ترسەوە عبادەتی بکات حەروریە ، ئەوەشی بە تەنیا ئومێدەوە عبادەتی بکات موڕجیئەیە ، ئەوەشی بە حوب و خەوف و ڕەجاوە عبادەتی بکات ئەو کەسە "مؤمن" و "موحد" ە .

٤- تەسلیم و ڕازی بوون و طاعەتی موطلەق واتە : "گوێڕایەڵی ڕەها" هەر بۆ الله و پێغەمبەرەکەیەتی ﷺ و ئیمان بەوەی الله حەکەمە لە ئیمانە بەوەی "رب" و "اله" ە، واتە: لە ئیمانە بەوەی خودا پەرستراوە، هیچ شەریکێکی نییە لە "حوکم" و "امر" یدا. و تەشریعی ئەوەی ئەو ئیزن و ڕێگەی پێ نەدابێت و تەحاکوم بۆ تاغوت و پێڕەوکردنی غەیری شەریعەتی محمد ﷺ و تەبدیل و گۆڕینی شتێک لێی بە شتێکی تر کوفرە ، و ئەوەشی پێی وابێ کە کەسێک بۆی هەیە لە شەریعەتی محمد ﷺ دەرچێت ئەوە کافر بووە .

٥- حوکم بەغەیری ئەوەی الله دایبەزاندوە کوفری گەورەیە و کەم وائەبێ "کفر دون کفر" بێت واتە : کوفری بچوک بێت .

جا یەکەم واتە : "کوفری گەورە" ئیلتزام و پابەندبوونە بە شەرعێکەوە یان یاسایەکەوە غەیری شەرعی "الله" ، یان تەجویز و ڕەوایەتیدانە بە حوکم بەو شەرع و یاسەیەوە .

دووەم واتە : "کوفری بچوک" لادانە لە شەرعی الله ، لە واقعە و شتێکی دیاریکراودا لەبەر هەوا و ئارەزوو لەگەڵ ئیلتزام و پابەندبوون بە شەرعی "الله" وە .

٦- دابەشکردنی دین بۆ حەقیقەت خاصە پێی جیا بێتەوە و بۆ شەریعەت عاممە پێوەی پابەندبێت بێ خاصە ، و جیاکردنەوەی سیاسەت یان هەرچی تر لە دین باتڵە ، بەڵکو هەرچی موخالەفەی شەریعەت بێت لە حەقیقەت یان سیاسەت یان هەرچی تر ، ئەوە یان کوفرە یان گومڕاییە بەپێی پلە و دەرەجەکەی .

٧- هیچ کەسێک غەیب نازانێ ئیللا الله نەبێ بە تاک و تەنها ئیعتقاد و باوەڕبوون بەوەی کە کەسێک هەیە غەیری الله غەیب ئەزانێ ئەوە کوفرە لەگەڵ ئیمان و باوەڕبوون بەوەی کە الله هەندێک لە پێغەمبەرانی ئاگادار کردووە بەسەر شتێك لە غەیبدا .

٨- ئیعتقاد بە ڕاستگۆیی ساحیرەکان و کاهینەکان و عەڕافەکان و جوکیەکان و نجومگەرهەکان کوفرە ، و چوون بۆ لایان کەبیرەیە ، واتە گوناهی گەورەیە .

٩- ئەو وەسیلەیەی لە قورئاندا فەرمانی پێکراوە ئەوەیە خۆی پێ نزیک ئەکرێتەوە بۆ لای الله لە طاعاتی ڕێپێدراو ، وە "توسل" سێ جۆرە :

ا- جۆرێکی ڕێپێدراوە ئەویش تەوەسولە بۆ الله بە نزا و پاڕانەوە و داواکردن بە ناوەکانی و سیفەتەکانی ، یان بە ئیمان و کردەوەی چاک یان بە دوعای بەندەیەکی ساڵحی زیندوو .

ب- جۆرێکی بدعییە : ئەویش تەوەسولە بۆ الله بەوەی لە شەرعدا وارد نەبوبێ ، وەک تەوەسول بە زەواتی پێغەمبەران و ئەولیا و ساڵحان یان بە جاهیان یان بە حەقیان یان بە حورمەتیان و هاوشێوەی ئەوە ، لەگەڵ داننانمان بە جاهـ و حەق و حورمەتیاندا .

ج- جۆرێکی شرکیە : ئەویش کردنی مردووان بە واسیتە لە عبادەت و دوعا و داواکردنی مناڵ و ڕزق و ڕۆزی و داوای جێبەجێکردنی پێویستیەکان لێیان و خواستنی مەدەد و ئیستعانە پێیان و هاوشێوەی ئەوە .

١٠- بەرەکەت لە "الله" وەیە ، هەندێک لە خەلق و بەندەکانی تایبەت ئەکات بە هەندێک لەوەی ئەیەوێ لە بەرەکەت ، جا بەرەکەت لە هیچ شتێکدا سابت نابێت ئیللا بە بەڵگەی شەرعی نەبێ .
بەرەکەت واتە : زۆر و زیادی خێر یان جێگیربی و لازمبونی .

ئەویش واتە: "بەرەکەت" لە زەماندا وەک شەوی قەدر .
وە لە مەکاندا، وەک سێ مزگەوتەکە: مسجد الحرام و مسجد النبوي و مسجد الاقصى .

وە لە شتەکانیشدا وەک: ئاوی زەمزەم .

وە لە کردەوەکانیشدا هەموو کردەوەیەکی چاک موبارەکە .

وە لە کەسەکانیشدا وەک: زەواتی پێغەمبەرەکان ، بەڵام تەبەڕوک بە زەوات و ئاساری هیچ کەسێک جائیز نیە ئیللا بە زات و ئاساری پێغەمبەر ﷺ نەبێ ، چون بەڵگە بە غەیری ئەوە نەهاتووە ، وە ئەوەش بە مردنی و نەمانی ئاساری پچڕاوە و لە بەین چووە .

١١- تەبەڕوک لە ئومور و کاروبارگەلی تەوقیفییە، واتە: بە بەڵگە سابت بووە ، بۆیە تەبەڕوک بە هیچ شتێک جائیز نییە ئیللا بەوە نەبێ بەڵگە پێی هاتووە و وارد بووە .

١٢- کردارەکانی خەڵک لەلای گۆڕەکاندا و زیارەتکردنیان، ئەوانیش سێ جۆریان هەیە:

یەکەم: ڕێپێدراوە، ئەویش زیارەتیانە بۆ بیرهاتنەوەی ئاخیرەت و سەلام کردن لە ئەهلەکەیان و دوعاکردن بۆیان .

دووەم: بدعی یە و مونافی کەماڵی تەوحیدە، بەو مانایەی تەبا و کۆک و ساز نیە لەگەڵ کەماڵی تەوحیددا و وەسیلەیەکە لە وەسیلەکانی شرک ، چون قەصد و نیاز و مەبەست بەم جۆرە عبادەت و تەقەڕوب و نزیک کەوتنەوەیە لە "الله" لەلایاندا، یان قەصد و نیاز و مەبەست تەبەڕوکە پێیان، یان هەدیەکردنی پاداشتی خێری قورئانە لە لایاندا، و بیناکردن لە سەریان و هەڵبەستنیان و داگیرساندنی مۆم و گڵۆپ و ڕوناککردنەوەیان و کردنیانە بە جێگەی نوێژ و سەفەرکردن بۆلایان و هاوشێوەی ئەوە لەوەی شەرع نەهی لێکردووە، یان لەوەی هیچ ئەسڵێکی نیە لە شەرعدا .

سێیەم: شرکیە: ئەویش مونافاتی لەگەڵ تەوحیددا هەیە و لەگەڵیدا تەبا و کۆک و ساز نیە، چون لادانی جۆرێکە لە جۆرەکانی عیبادەت بۆ خاوەنی گۆڕەکە، وەک: پاڕانەوەی لێی و داوای مەدەد و کۆمەک و هاوارلێکردن و تەواف و خولانەوە بەدەوریدا و سەربڕینی ئاژەڵ و نەزر بۆی و هاوشێوەی ئەوە .

١٣- وەسیلەکان حوکمی مەقصەدەکانیان هەیە، هەر زەریعە و وەسیلەیەک سەربکێشێت بۆ شرک لە عبادەتی الله دا، یان ئیبتداع و تازەگەری لە دیندا ئەبێ سەد بکرێ و پێشی پێبگیرێ، چون هەموو تازەگەری و داهێنراوێک لە دیندا بدعە و زیادەیە و هەموو بدعە و زیادەیەکیش گومڕاییە .

بـــەشـــی چـــوارەم

ئیمان

١- ئیمان قسە و کردەوەیە، زیاد ئەکات و کەم ئەکات، ئەویش: قسەی دڵ و زمان و کردەوەی دڵ و زمان و پەلەکانە.

پەلەکان: ئەندامەکانی لاشە وەک قاچ و دەست و ئەوانی تر .

جا قسەی دڵ: ئیعتقاد و تەصدیق و باوەڕیەتی.

و قسەی زمانیش: ئیقراڕ و پێلێنانیەتی.

و کردەوەی دڵ: تەسلیم بوون و ئیخلاص و ئیذعان و ملکەچی و خۆشەویستی و ئیرادە و ویستیەتی بۆ کردەوە و ئەعمالی چاکە.

کردەوەی پەلەکان "عمل الجوارح": ئەنجامدانی فەرمانپێکراوەکان و تەرکی نەهیلێکراوەکانە.

٢- ئەوەی کردەوە لە ئیمان دەربکات ئەوە "مرجئ" ە، و ئەوەشی شتێک بهینێتە ناو ئیمانەوە و لە ئیمان نەبێت، ئەوە موبتەدیع و بدعەکارە.

٣- ئەوەی ئیقراڕی بە دوو شەهادەتەکە نەکرد، ناوی ئیمان و حوکمی ئیمانی نە لە دونیا و نە لە ئاخیرەتدا بۆ سابت نابێت.

٤- ئیمان و ئیسلام دوو ناوی شەرعین لە نێوانیاندا عموم و خصوص هەیە لە ڕویەکەوە، کاتێک جیابوون هەردووکیان بە یەک مانا و واتا دێن و کاتێک پێکەوە بوون هەریەکێکیان بە مانا و واتای خۆی دێت، و ئەهلی قبلە و ئەهلی ئیمان و ئیسلام "مؤمن" و موسڵمانیان پێدەوترێت.

٥- ئەنجامدەری گوناهی گەورە لە ئیمان دەرناچێت، ئەوەی گوناهی گەورە ئەنجام ئەدات لە دنیادا "ناقص الایمان"ە، واتە: کەم و کورتی لە ئیمانیدا هەیە، و لە ئاخیرەتیشدا - ئەگەر تەوبەی نەکرد و مرد - لە ژێر مەشیئەت و ویستی الله دایە ئەگەر ویستی لێبوو لێی خۆش دەبێ و ئەگەر ویستیشی لێبوو سزای ئەدات و پاک ئەبێتەوە و بەپاکی ئەچێتە بەهەشتەوە، و ئەهلی تەوحید موسڵمانان مەصیری هەموویان بۆ بەهەشتە ئەگەرچی لە ناویشیاندا هەبێ بە ئاگر سزا بدرێت، هیچ یەکێکیشیان بە هەمیشەی هەرگیز لە ئاگردا نامێنێتەوە.

٦- جائیز نییە بۆ کەسێکی دیاریکراو لە ئەهلی قیبلە بەقەتعی شاهێدی بدەیت و بڵێیت لە بەهەشتدایە یان لە ئاگردایە ئیللا ئەوە نەبێ دەق لە حەقیدا سابت بووبێ، بەڵکو هیوا ئەخوازین چاکەکاریان جێگای بەهەشت بێت و ئەترسین خراپەکاریان لە ئاگردا خوا سزای بدات.

٧- کوفر لە ئەلفازی شەرعیدا دوو بەشە: بەشێکیان کوفری گە ورەیە، ئەویش ئەوەیە خاوەنەکەی لە میللەتی ئیسلام دەرئەکات، ئەویش وەک تەبدیل و گۆڕینی شتێك لە شەریعەت بەشتێکی تر، و کوفری بچوک، ئەمە غەیری ئەوەیە کە لە ئیسلام دەری ئەکات، بەڵکو ئەمە دەری ناکات و ئەحیانەن ناوئەبرێ بە کوفری عەمەلی، ئەویش وەک جەنگ کردنی موسڵمان لەگەڵ موسڵمان.

٨- تەکفیر لە ئەحکامی شەرعییە و مەڕەد و مەرجەعیان بۆ قورئان و سوننەیە، جا تەکفیری هیچ موسڵمانێک بە قسەیەک یان بە کردارێک جائیز نییە تا بەڵگەی شەرعی نەبێ دەلالەت لەسەر ئەوە بکات، وە لە "اطلاق" و دابڕینی حوکمی کوفر بەسەر قسەیەک یان کردارێکدا سابت بوونی

موجبەکەی لازم نابێ لە حەقی کەسی دیاریکراودا مەگەر کاتێک نەبێ کە مەرجەکانی تەکفیر تەحەقوقیان بووبێت و ڕێگرەکان و مانعەکانی تەکفیر مونتەفی بن، وات: هیچیان نەبن.

تەکفیر لە مەترسیدارترینی ئەحکامە، بۆیە "تثبت" و ڕونکردنەوە و حەزەر وریایی واجب ئەبێ لە تەکفیری موسڵماندا.

بـــەشــــی پـــێـــنـــجـــەم:

قورئان و کەلامی خودا

١- قورئان کەلام و فەرمایشتی الله یە بەپیتەکان و ماناکانییەوە، دابەزێنراوە غەیر مەخلوقە، لەوەوە دەستی پێکردووە و بۆ لای ئەویش ئەگەڕێتەوە، موعجزە، بەڵگەیە لەسەر ڕاستگۆی ئەوەی پێیەوە هاتووە، واتە: بەڵگەیە لەسەر ڕاستگۆی پێغەمبەر محمد ﷺ و پارێزراوە هەتا ڕۆژی قیامەت.

٢- الله تعالی دەدوێ و دەپەیڤێ بەوەی ویستی لێبێت، کەی و کەنگێ ویستی لێبێت، چۆن ویستی لێبێت، کەلام و فەرمایشتی الله حەقیقەتە، بەپیت و دەنگ، چۆنیەتەکەی نازانین و ڕۆناچین تێیدا.

٣- قەول و گوفتار بەوەی کەلام و فەرمایشتی الله مانایەکی نەفسی بێت، یان قورئان حکایەت، یان عبارەت، یان مەجاز، یان فەیز و هاوشێوەیان بێت زەیغ و لادان و گومڕاییە، و ئەشبێ کوفریش بێت.

٤- ئەوەی ئینکاری شتێک لە قورئان بکات، یان ئیددیعای کەم و کورتی، یان زیادە، یان تەحریف و گۆڕینی تێدا بکات، ئەوە کافرە.

٥- قورئان ئەبێ بەوەی زانراوە لە مەنهەجی سەلەف و ڕۆچووان "راسخون" لە زانستدا تەفسیر بکرێ، و تەفسیری قورئان بەڕەئی موجەڕەد جائیز نییە، چون ئەوە لە گوفتارە لەسەر الله بەبێ زانست، وە تەئویل کردنیشی بەتەئویلاتی "باطنية" و "رافضة" و هاوشێوەیان کوفرە.

بـــەشـــی شـەشـــەم:

قەدەر

١- ڕوکنێک لە ئەرکان و ڕوکنەکانی ئیمان، ئیمانە بەوەی قەدەر خێر و شەڕی لە "الله"وەیە، ئەویش ئیمان بەهەموو دەقەکانی قەدەر و پلەکان و مەرتەبەکانی "زانست و نوسین و ویست و ئافراندن" ئەگرێتەوە، و هیچ گێڕەرەوە و پوچکەرەوەیەک نیە بۆ قەزا و حوکم و بڕیاری ئەو، واتە: هیچ کەسێک نیە بتوانێ قەزاو حوکمی کەونی "الله" ڕەد و پوچ بکاتەوە چ بەگۆڕین و چ بەنەقص و کەم و کورتی دروست کردن تێیدا.

٢- ئیرادە و ئەمری وارد و هاتوو لە قورئان و سوننەدا دوو جۆرە:

ا- ئیرادەی کەونی قەدەری "بە مانای ویست، مەشیئەت"، ئەویش وەک ئەوەی ویستی لەسەر هەر شتێك ببێ بیکا ئەیکا، وە ئەمری کەونی قەدەری، ئەویش وەک ئەوەی بەشتێک بفەرموێ ببێ دەستبەجێ ئەبێ "کن فیکون".

ب- ئیرادەی شەرعی، هەڵبەت لەم جۆرەدا مەحەبەتی خودا لازم دێت بۆ ئەوەی ویستویەتی لە بەندەکان، ئەویش وەک ویست و مەحەبەتی خودا بۆ عەدل، خودا خۆشی بەعەدل دێت و حەزی پێیەتی، وە ئەمری شەرعی، ئەویش وەک ئەمر بەعەدل و ئیحسان و ... هتد

ئافرێنراو "مەخلوق" خاوەنی ئیرادە و مەشیئەتە، بەڵام ئیرادە و مەشیئەتەکەی تابعی ئیرادە و مەشیئەتی ئافرێنەر "خالق"ە.

٣- هیدایەت و گومڕای بەدەکان بەدەستی خودایە، جا لەناویاندا کەسانێک هەن خودا بەفەزڵی خۆی هیدایەتی داون یان هیدایەتیان ئەدا، وە لە ناویشیاندا کەسانێک هەن لەبەر لاسارییان و هەڵبژاردنیان بۆ گومڕای خودا بەعەدلی خۆی وێڵی کردوون یان وێڵیان ئەکات.

٤- خودا بەندەکان و کردارەکانیانی خولقاندووە، هیچ خولقێنەرێک غەیری ئەو نییە، هەر ئەو خولقێنەرە بۆ کردارەکانیان، و بەندەکان بکەر و ئەنجامدەریانن لەسەر حەقیقەت.

٥- ئیسپاتی حیكمەت لە كردارەكانی "الله" دا ، و ئیسپاتی كاریگەری و تەئسیری هۆیەكان بەویستی "الله" یە سبحانه وتعالی.

٦- ئاكامەكان "آجال" و ئەڕزاق و هەر یەكە لە "سەعادەت و سپیچارەیی و شەقاوەت" سیاچارەیی نوسراوە و ئەڕزاقیش بەشكراوە بەر لە ئەفراندنیان. واتە: خودا ئەجەل و ئاكام و سپیچارەیی و سیاچارەیی و ڕزق و بژێوی خەڵك و هەموو شتێكی زانیون بەر لەوەی خەڵقیان بكات، واتە: خودا زانیویەتی بەندەكان چەند ئەژین و كەی ئەمرن و چی و چەند ئەخۆن و چی و چەند ئەنۆشن و چی و چەند ئەپۆشن و كێ سپیچارە و كێ سیاچارەیە پاشان نوسیویەتی بەر لە ئافراندنیان، بەڵكو علم و زانستی تەواوی بەوە و بەورد و درشت و هەموو شتێكیان بووە پاشان نوسیویەتی بەر لە ئافراندنیان.

هەڵبەت ئەمە دژبەیەكی نییە لەگەڵ ئەوەی كە خەڵك هەندێكیان ستەم لە هەندێكیان ئەكەن و مافەكانیان زەوت ئەكەن و ...هتد، وە خودا لەسەر ئەوە لێپرسینەوەیان لەگەڵدا ئەكات و سزای ستەمكاران ئەدات.

٧- ئیحتجاج بەقەدەر لەسەر تووشهات و ئازارەکان جائیزە، واتە: بە حوجە و بەڵگە کردنی قەدەر لە بەڵاکان و ئازارەکاندا جائیزە، یانی جائیزە بڵێی بەڵا ئازار و نەخۆشی و موسیبەت قەدەرە، بەڵام ئیحتجاج بە قەدەر لەسەر نەنگیەکان و گوناهەکان جائیز نیە، واتە: جائیز نیە تاوان و گوناهـ بکات و بڵێ ئەوە لە چارەم نوسرابوو هەر ئەبوو ئەنجامم بدابایە، بەڵکو تەوبەلێکردنیان "واجب"ە، و لۆمەی بکەر و ئەنجامدەریشیان لەسەری ئەکرێ.

٨- دابڕان "انقطاع" بۆ هۆیەکان شرکە لە تەوحیددا، و ڕووەرچەرخان لە هۆیەکانیش بەکوللی، قەدح و تانوتدانە لە شەرع، و نەفی کاریگەری هۆیەکان موخالفە بۆ شەرع و عەقڵ، تەوەکول و ئیعتماد لەسەر "الله" پێچەوانە نیە لەگەڵ گرتنەبەری هۆیەکاندا.

بـــەشـــی حـــەوتـــەم:

جەماعەت و ئیمامەت

١- جەماعەت - لەم بابەدا - یاوەرانی پێغەمبەر ﷺ و پێڕەوکارانیانن بەچاکە و ئیحسان، دەستگرتووانن بەئاساری ئەوان هەتا ڕۆژی قیامەت، ئەوانیشن کۆمەڵی ڕزگاربوو، هەر کەسێک پابەند بێت بەمەنهەجی ئەوانەوە، ئەوە لە جەماعەیە، ئەگەرچی لە هەندێک جوزئییاتدا هەڵەش بکات.

٢- تەفەڕوق و کۆمەڵ کۆمەڵ بوون لە ئاییندا و فیتنە و ئاژاوەگێڕی لە نێوان موسڵمانان‌دا جائیز نییە، و ئەوەی موسڵمانان ئیختلاف و ڕاجیایان تێیدا هەیە ئەبێ بگێڕدرێتەوە بو کتابی خودا و سوننەتی پێغەمبەرەکەی ﷺ و ئەوەی سەلەفی ساڵحی لەسەر بووە.

٣- ئەوەی لە جەماعە دەرچوو، نوسح و دەعوە و موجادەلە لەگەڵیدا بەجوانترین شێواز و ئیقامە حوججە لەسەری واجب ئەبێت، جا ئەگەر تەوبەی کرد و گەڕایەوە بۆ جەماعەت ئەوە باشە، وە ئەگەرنا شەرعەن سزا ئەدرێ بەوەی شایستەی بێت.

ئاگاداری: ئەوەی سزای ئەدا ئیمامی موسڵمانان یان جێگرەکەیەتی.

٤- هەڵنانی خەڵک لەسەر ڕستەگەلی جێگیر بە کتاب و سوننەت و ئیجماع "واجب" ە، و تاقیکردنەوەی ڕەشەخەڵک و عاممەی موسڵمانان بە کاروبارگەلی ورد و ماناگەلی قوڵ "لە دیندا" جائیز نیە، واتە: جائیز نیە عاممەی موسڵمانانیان پێ تاقی بکەیتەوە.

٥- ئەسڵ لە هەموو موسڵماناندا سەلامەتی قەست و موعتقەدە، هەتا خیلافی ئەوە بەدیار ئەکەوێ، وە ئەسڵ لە قسە و پەیڤینیشیاندا حەملکردنیەتی بۆسەر مەحمەلێکی جوان، واتە: قسە و پەیڤینیان ئیعتبار بەباش و شایستە بەخۆی بۆ دەکرێ، وە ئەوەی عنادی و قەستی خراپی لێوە بەدیارکەوت، جائیز نیە تەکەلوفی تەئویلاتی بۆ بکرێ.

٦- کۆمەڵەکانی ئەهلی قیبلە ئەوانەی لە سوننەت و ڕێگەی پێغەمبەر ﷺ دەرچوون، هەڕەشەیان بەتیاچوون و بەدۆزەخ لێکراوە، حوکمیان حوکمی تێکڕای ئەهلی وەعیدە، ئیللا ئەوەیان نەبێ کە لە باتن و ناخدا کافر بێت.

ئەو کۆمەڵانەی لە ئیسلام دەرچوون تێکڕا "في الجملة" کافرن و حوکمیان حوکمی موڕتەدینە، واتە: حوکمی ئەو عەرەبانەیان هەیە مڕتەد بوونەوە و ابوبکر سوپای ناردە سەریان و جەنگی لە گەڵیاندا کرد هەتا دایمرکاندنەوە.

٧- جومعە و جەماعەت لە گەورەترین شەعائر و دروشمگەلی ئیسلامی زاهیری و ڕواڵەتیە، و نوێژ لە دوای "مستور الحال" لە موسڵمانان دروستە، و تەرک و وازلێهێنانی بەدەعوای جەهالەتی حاڵی بدعەیە.

مستور الحال: ئەو ئیمامەیە بەڕواڵەت عادل و خاوەنی عەقیدەیەکی دروست بێت ئیتر لەوە بەولاوە علم و زانیاریمان بەحاڵی نەبێت.

٨- نوێژ لە دوای ئیمامێکەوە جائیز نیە ئیزهاری بدعە یان خراپەکاری بکات، واتە: نوێژ لە پشتی ئیمامێکەوە دروست نیە بەدیار چاوی خەڵکەوە بدعە بکات یان بەدیار چاویانەوە خراپە بکات، لەگەڵ ئیمکان و گونجانی لە دوای کەسێکی ترەوە، وە ئەگەر کەسێک نوێژی لە دوای ئیمامێکی لەو

شێوەیەوە کرد بوو نوێژەکەی دروست بووە، و ئەنجامدەرەکەی، واتە: نوێژخوینەکە گوناهبار ئەبێ ئیللا مەگەر قەستی دەفعی زیان و مەفسەدەیەکی گەورەتر بوو بێت، جا ئەگەر کەسێک نەبوو ئیللا وێنەی ئەو نەبێ، یان هەبوو بەڵام لەو خراپتر بوو، ئەوکات لەپشتیەوە جائیزە، و تەرک و وازلێهێنانی جائیز نیە.

وە ئەوەی حوکم بە کوفری کرابێ نوێژ لە پشتیەوە دروست نیە.

٩- ئیمامەتی کوبرا، پێشەوایەتی گەورە بەئیجماع و کۆدەنگی ئوممەت، یان بەبەیعەتی ئەهلی حەل و عەقد لە موسڵمانان سابت ئەبێ، وە ئەوەی لە موسڵمانان بەهێز و قەهر تەغەلوبی کرد، و کاروباری موسڵمانانی بەدەست گرت هەتا موسڵمانان کەلیمەیان لەسەری کۆبوویەوە و ڕێککەوتن لەسەری، طاعەت و گوێڕایەڵی بە چاکە و مەعروف و موناصەحە و ئامۆژگاری واجب ئەبێت، و دەرچوون لەسەری حەرام ئەبێ مەگەر کاتێک نەبێ کوفرێکی بەواح و دیاری لێوە بەدیار کەوێ، و بورهان و بەڵگە لە خوداوە تێیدا هەبێت.

١٠- نوێژ و حەج و جیهاد، شان بەشانی ئیمامگەلی موسڵمانان واجبە ئەگەرچی ستەمیشیان هەبوو.

١١- جەنگ و كوشتار لە نێوان موسڵماناندا لەسەر دنیا، یان لەسەر حەمییە و دەمارگیری جاهلییەت حەرامە و لە گەورەترینی كەبائیر و گوناهە گەورەكانە، بەڵام جەنگ و كوشتاری ئەهلی بدعە و یاخیبووان و هاوشێوەكانیان جائیزە ئەگەر دەفع كردنیان بەكەمتر لەوە گونجاو نەبوو، وە هەندێك جار بە پێی حاڵ و بەرژەوەندی واجب ئەبێ.

١٢- یارانی بەڕێزی پێغەمبەر (صلى الله عليه وسلم) و (رضي الله عنهم) هەموویان "عدول" دادگەر بوون، و باشترینی ئەم ئوممەتە بوون، شاهێدی بۆدانیان بە ئیمان و فەزڵ ئەسڵ و بنەمایەكی قەتعی زانراوە لە ئاییندا بەزەرورەت، و خۆشەویستیان دین و ئیمانە، بوغز و ڕقلێبوونیان كوفر و نفاقە لەگەڵ زمان گرتن و وازهێنان لەوەی ڕووی داوە لە نێوانیاندا لە شەڕ، و تەركی ڕۆچوون تێیدا بەشتێك قەدح و توانج بدات لە قەدر و ڕێز و عەدالەتیان.

وە باشترینیان ابوبكر ، پاشان عمر ، پاشان عثمان، پاشان علي يە (رضي الله عنهم)، و ئەوانیشن خولەفای ڕاشدین. وە خیلافەت و جێنشینایەتی هەر یەکێکیان بەپێی ڕیزبەندییان سابت و جێگیر ئەبێت.

١٣- وە خۆشەویستی ئالی بەیت و بنەماڵەی رسول الله ﷺ و دۆستایەتیان، و گەورە ڕاگرتنی قەدر و ڕێزی هاوسەرەکانی دایکانی ئیمانداران، و زانینی فەزڵیان، و خۆشەویستی ئیمامانی سەلەف، و عولەمای سوننە و تابعین و شوێنکەوتوانیان بەچاکە و ئیحسان، و کەنارگیری و دوور کەوتنەوە لە ئەهلی بیدەع و هەواکان لە ئاینە.

١٤- جیهاد لە ڕێگەی الله دا چڵەپۆپە و لوتکەی ئیسلامە و بەردەوام ئەبێ هەتا ڕۆژی قیامەت.

١٥- ئەمر بەچاکە "مەعروف" و نەهی لە خراپە "مونکەر" لە گەورەترین شەعیرەکان و دروشمەکانی ئیسلام، و هۆیەکانی پاراستنی جەماعە و کۆمەڵی موسڵمانانە، و هەردووکیان واجبن بەپێی تاقەت و توانا، وە بەرژەوەندی موعتەبەرە لەوەشدا.

بـــەشـــی هـــەشـــتـــەم:

گرنگترین نیشانەکان و تایبەتمەندیەکانی ئەهلی سوننەت و جەماعەت

ئەهلی سوننەت و جەماعەت، کۆمەڵی ڕزگاربوو، و تائیفەی یارمەتیدراوە، جا لەگەڵ تەفاوتیان لە نێوان خۆیاندا نیشانەگەل و تایبەتمەند گەلێکیان هەیە لە غەیری خۆیان جیایان ئەکاتەوە، لە وانە:

١- گرنگیدان بەکتێبی خودا بەلەبەرکردن و خوێندنەوە و تەفسیر و تێڕامان، و گرنگیدان بە فەرموودە، بە ناسین و تێگەیشتن و جیاکردنەوەی ساغی لە نەخۆشی، واتە: "دروستی لە نادروستی"، لەگەڵ کارکردن بەزانست و پێڕەوکردنیدا، چۆن قورئان و فەرموودە دوو سەرچاوە سەرەکیەکەی لێوەرگرتنی ئاینن.

٢- چونەناو ئاینەوە هەمووی، و ئیمان بە قورئان هەمووی، ئەهلی سوننەت و جەماعەت بڕوایان بە دەقەکانی وەعد و وەعید و دەقەکانی ئیسپات و دەقەکانی "تنزيه" پاکڕاگرتنی الله لە هەموو نەنگی و کەموکوڕتیەک هەیە، و جەمع ئەکەن لە نێوان ئیمان بە قەدەری خوا و ئیسپاتی ئیرادە و ویست و کرداری بەندەدا، وەک ئەوەی جەمع ئەکەن لە نێوان زانست و پەرستشدا، و لە نێوان هێز و بەزەیی و لە نێوان کارکردن بەهۆیەکان و زوهد. واتە: پشتکردن لە دنیا و ڕووکردن لە ئاخیرەت و ئیساردانی بەسەر دنیادا.

وعد، واتە: بەڵێندان بەخێر. وەعید، واتە: هەڕەشەکردن بەشەڕ.

٣- ئیتتباع، واتە: شوێنکەوتنی سوننەت، و وازهێنان لە ئیبتداع، واتە: لە بدعەچێتی، و توردانی پەرتەوازەیی و ئیختلاف لە ئایندا.

٤- ئیقتدا و ئیهتدا بە پێشەوایانی هودا و ڕێنومای دادگەرەوە، واتە: شوێنکەوتنی ئەوانەی موقتەدا بوون بۆ خەڵک و ئیقتدا پێوەکراوبوون لە زانست و کردەوە و بانگەوازدا - لە صەحابە و ئەوانەی لەسەر نەهج و ڕێبازی ئەوان ڕۆشتوون - و دوورەپەرێزی لە نەهج و ڕێبازی ئەوانەی موخالەفەی ڕێگەی ئەوانیان کردووە.

٥- میانەگری "توسط": ئەوان لە "ئیعتقاد" دا میانەن لە نێوان گروپەکانی زێدەڕەوی و گروپەکانی کورتڕەوی، و میانەن لە کردەوەکان و سلوکیشدا لە نێوان زێدەڕەوان و کورتڕەواندا.

٦- مکوڕبون و سوربون لەسەر جەمع و کۆکردنەوەی وشەی موسڵمانان لەسەر حەق و یەکڕیزیان لەسەر تەوحید و ئیتتباع، و دورخستنەوەی هەموو ئەسباب و هۆیەکانی نیزاع و خیلاف و ناکۆکی لە نێوانیاندا.
وە لێرەشەوە لە بنەماکانی ئایندا لە ئوممەت جیانابنەوە بەناوی غەیری سوننەت و جەماعەتەوە، و دۆستایەتی و دوژمنایەتی ناکەن لەسەر غەیری ئیسلام و سوننەت.

٧- بانگەواز بۆ الله، و فەرمان بە چاکە، و ڕێگری لە خراپە، و جیهاد، و زیندوکردنەوەی سوننەت و کار بۆ نوێکردنەوەی دین، و ئیقامە و هەڵساندنەوەی شەرع و حوکمی الله لە هەموو ورد و درشتێکدا.

٨- عەدل و ئینساف: ئەوان بۆ هەمیشە ڕەچاوی مافی خودا ئەکەن نەک مافی نەفس یان مافی تائیفە "طائفەی مەنصورە"، وە لەبەر ئەمە زێدەڕەوی لە موالیدا ناکەن واتە: "زێدەڕەوی لەو کەسەدا ناکەن دۆستایەتیان دەکات"، و ستەم لە موعادیش ناکەن واتە: "ستەم لەو کەسەش ناکەن دوژمنایەتیان دەکات" و لە فەزڵی خاوەن فەزڵیش کەم ناکەنەوە هەر کەسێک بێت.

٩- ڕێککەوتن "توافق" لە تێگەیشتنەکان و لێکچون لە هەڵوێستەکاندا بەرەغمی لێک دووربوونی وڵاتەکان و سەردەمەکانیان، وە ئەمە لەبەرهەمەکانی یەکبونی سەرچاوە "مصدر" و لێوەرگرتن "تلقي"ە.

١٠- ئیحسان و ڕەحمەت و ڕەوشت جوانی لەگەڵ خەڵکدا تێکرا.

١١- دڵسۆزی نواندن "نصيحة" بۆ خودا و بۆ کتێبەکەی و بۆ پێغەمبەرەکەی ﷺ ، و بۆ پێشەوایانی موسڵمانان و تێکڕایان.

١٢- گرنگیدان بە کاروباری موسڵمانان و یارمەتیدانیان و سەرخستنیان، و ئەدای مافەکانیان، و مەنعکردنی ئازار لێیان "بەپێی توانا".

تـــەواو بـــوو الــحـــمـــد لــلــه.

شه وی ١٦ / ربيع الآخر / ١٤٤٠ کۆچی دەستم پێکرد و لە شەوی ١٧ لەسەر ١٨ / ربيع الآخر / ١٤٤٠ کۆچی بەرامبەر ٢٤ / ١٢ / ٢٠١٨ زاینی لەکاتی نەخۆشیەکەمدا لێبوومەوە.

